

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р **Маргарита Димитрова Станкова**
Нов български университет, ПН 7.4 Обществено здраве
върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на
академичната длъжност професор в професионално направление 7.4
Обществено здраве -1/8 щат, обявен от Нов български университет в ДВ
бр. 28 от 2 април 2024 г.,
с кандидат доц. д-р Росица Николова Дойновска

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Доц. д-р Росица Дойновска е завършила Полувисш медицински институт към Медицинска академия, гр. София през 1981 година. специалност „медицинска сестра – общ профил“. Тя практикува професията на медицинска сестра и старша медицинска сестра до 2015 г. във Военномедицинска академия гр. София.

През 1999 г. доц. д-р Росица Дойновска завършва Медицински университет – София със специалност „Управление на здравните грижи“.

Доц. д-р Росица Дойновска е придобила и следните магистърски степени, завършени с отличие: „Административен и здравен мениджмънт“ и втора специалност „Социални дейности“ във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ гр. Велико Търново през 1998 година; „Здравен мениджмънт“ - Медицински университет – Варна с диплом за отличник на випуска през 2004 година; „магистър“ по „Здравни грижи“ от Медицински университет – Плевен с грамота за отличник на випуска през 2006 година,

Доц. д-р Росица Дойновска защитава дисертационен труд на тема „Предизвикателства пред управлението на медицинския персонал в Българската армия и

направления за разрешаването им” през 2012 година и придобива образователна и научна степен „доктор”.

Доц. д-р Росица Дойновска заема академичната длъжност „доцент“ в Югозападен университет „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград от 2016 година, а от 2017 година тя е ръководител на катедра „Здравни грижи“, от 2019 г. е заместник-декан по образователните дейности, акредитация и качество на Факултет „Обществено здраве, здравни грижи и спорт“.

Представените материали от доц. Дойновска – справка за публикации, цитирания и наукометрични показатели показват изпълнение на минималните национални изисквания и на изискванията на НБУ. Те надвишават минималните национални и допълнителните изисквания на Нов български университет за заемане на академичната длъжност „професор“.

Доц. д-р Дойновска участва в конкурса с един хабилитационен труд - монография, два учебника и едно ръководство в съавторство, 16 публикации (6 от тях в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация) и 10 публикации в нереперирани списания с научно рецензиране.

За конкурса са представени 108 цитирания в български и чуждестранни източници.

Представен е дисертационен труд и три публикации към него, две самостоятелни монографии, един учебник с първи автор доц. Дойновска, един учебник в съавторство.

Доц. д-р Дойновска декларира общо 864,2 точки, които надхвърлят изисквания брой точки за заемане на академичната длъжност „Професор“ и изискваните на Нов български университет.

Кандидатурата на доц. д-р Росица Дойновска е в пълно съответствие с приоритетите на Департамент „Здравеопазване и социална работа“ и бъдещото развитие на професионално направление 7.4 Обществено здраве.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати

1. Оценка на монографичния труд или други публикации, съответстващи по обем и цялостност на монографичен труд, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора.

Представеният от доц. д-р Росица Дойновска монографичен труд е на тема „Професия Медицинска сестра“. Разработката е в обем от 142 страници, а библиографията съдържа 157 литературни източника.

Монографията е оформена в 8 глави. В монографията е направен исторически преглед на професията, разгледани са елементите на сестринската професия – образование, организация на сестринската работа, подготовка на кадрите и НИД, продължаващото образование, изискванията към личността на медицинската сестра, професионалните компетенции. Третата глава на монографията включва философията на сестринството като професия и концептуални модели на сестринството, в четвъртата глава – схващания за сестринството, в петата – метапарадигма на сестринството, в шестата – функциите на медицинската сестра, в седмата – нормативна уредба, регламентираща обучението и придобиването на правоспособност за професията медицинска сестра и в осма – мотивация за избор на професията медицинска сестра.

Специално място в монографията е отделено на личностовите качества, необходими на изпълнителите на професията медицинска сестра, философията на сестринството, като част от философията на медицината, запазването на здравето, като човешка ценност и здравната грижа като част от медицинската грижа и равнопоставеността на всички хора в процеса на получаването на здравна грижа. Засягат се етичните принципи на професията медицинска сестра.

В монографията се поставя акцент върху отношението на младото поколение към професията. Представено е проучване на онлайн обучението. Разгледан е проект, фокусиран върху симулатори за обучение на студенти от медицински специалности, чрез които студентите разширяват своите професионални компетентности и получават възможности да се включват в научно-изследователска работа.

Монографията е рецензирана от двама специалисти в областта на медицината.

Представеният монографичен труд представлява широко обхващане на професията на медицинската сестра, като включва теоретични аспекти и практически приложения на обучението в сестринство. Разработката отговаря на изискванията за монографичен труд и може да бъде приложена в настоящия конкурс.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации, направени след назначаването на академичната длъжност „гл.асистент“ или академичната длъжност „доцент“ (при кандидатите за професор). Тя включва и оценка на изискването за рецензираност на изданията.

В секцията публикации доц. д-р Росица Дойновска представя 16 публикации, от които 6 публикации са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация и 10 в нереперирани списания с научни рецензии. Доц. д-р Росица Дойновска е член на научни комитети в провежданите научни конференции в ЮЗУ „Н. Рилски“.

Всички публикации на доц. д-р Росица Дойновска са във фокуса на професионалния и преподавателски път и настоящия конкурс.

Доц. д-р Росица Дойновска представя в конкурса и три учебника: Дойновска, Р., Д. Величкова-Хаджиева, М. Бачева, 2021, Сестрински грижи, ISBN 978-954-00-0275-0, Университетско издателство “Неофит Рилски“ Благоевград; Дойновска, Р., Д. Величкова-Хаджиева, М. Бачева, 2021, Сестрински грижи. Практикум, ISBN 978-954-00-0274-3, Университетско издателство “Неофит Рилски“ Благоевград; Дойновска, Р., Д. Величкова-Хаджиева, М. Бачева, 2019, Ръководство за базови наставници на студенти от професионално направление 7.5. Здравни грижи, ISBN 978-954-00-0209-5, Университетско издателство “Неофит Рилски“ Благоевград

Тези учебници и учебни помагала представят основни теми и базови познания в областта на Здравните грижи. Те могат да са в помощ на студентите в програми по

сестринство, акушерство и лекарски асистент. Учебниците и учебните помагала представят съвременни методи за преподаване в областта на здравеопазването, те са онагледени добре и са съобразени с принципите на добрата медицинска практика. Учебните помагала включват надграждане на знанията на специалистите по здравни грижи и представят практически дейности и манипулации по разбираем за студентите начин. В тях се засяга и наставничеството в здравните грижи. То се разглежда като инструмент за повишаване на мотивацията на студентите.

Приносите на доц. д-р Росица Дойновска **в научно-изследователската дейност** са разположени в три направления:

- **Медицинското образование и педагогика** – подробно се представят спецификите в обучението и професионална подготовка на студентите с медицински специалности от професионално направление Здравни грижи; проведени са собствени проучвания и са изведени констатации, реализирани са подходи за повишаване на качество на обучението чрез прилагане на клиничните симулации за създаване на безопасна учебна среда за студентите при овладяване принципите на сестринските и акушерски грижи чрез повишаване общата и практическа компетентност на студентите за развитие на безопасна сестринска практика; проучена и анализирана е научноизследователската дейност на студентите от професионално направление Здравни грижи.

- **Обществено здраве, промоция на здраве и превенция на заболявания** – представени са данни от собствени проучвания за формиране на навици за здравословен начин на живот, доказване на предотвратими рискови фактори по отношение на хранене, физическа активност, работна среда за здравето на населението, професионално-етични, поведенчески и психологични проблеми, засягащи качество на живот на хора с различни здравословни проблеми, самооценка на здравните специалисти за подготовка с инциденти, имащи отношение към превенцията на травми и заболявания на големи групи от населението, проучени са знанията и уменията на бъдещите медицински специалисти за превенция и контрол на вътреболничните инфекции, като критерии за безопасни здравни грижи. Адаптирането на скалата на Брейдън за оценка на риска от нарушаване целостта на кожата

в клиничната практика е с висока прогностична стойност и би могла да се използва като активна превенция в помощ на пациентите и техните семейства.

- **Здравни грижи за възрастни и стари хора** – включват авторски емпирични изследвания проведени с цел оптимизиране на здравните грижи за възрастното население, подобряване качеството на живот на възрастните и стари хора, планиране на ефективни сестрински стратегии за превенция, необходимост от домашна грижа при различни заболявания, като съществен елемент на палиативните грижи.

Теоретични приноси

- Чрез разработения монографичен труд „Професия медицинска сестра“ е реализиран цялостен интегративен подход към професионалното формиране и професионалната реализация на медицинските сестри на базата на исторически преглед на професията, професиограма, психограма и професионален профил на съвременната медицинска сестра. Разгледани са различни философски концепции за сестринството, които формират неговата научна основа, като подробно е представена метапарадигмата на професията. Направен е анализ както на класическите, така и на по-съвременните модели за предоставяне на сестрински грижи, възможностите за кариерно развитие, формите на следдипломно обучение, изискванията към личността на медицинската сестра и професионалните компетенции, които трябва да притежава. Монографията може да се използва в преподаването на студенти от специалност „Медицинска сестра“ по учебната дисциплина „Философия и въведение в сестринските грижи. Теоретични основи“.

- Изследвано и установено е влиянието на клиничните симулации като образователна технология, чрез планиран експеримент, за справяне със стреса и клиничната тревожност в сестринското и акушерското образование. Резултатите, след приключване на симулационната програма показват по-ниски нива на стрес, тревожност и по-малко физически оплаквания, сравнени със същите показатели преди включването на студентите в симулационната програма.

- Изведени са научно-обосновани изводи и стратегии за разработване на съвременни методики за лечение и подобряване на качеството на живот. Проведени са теоретични проучвания и лабораторни изследвания и са установени взаимовръзки между различни

биологични и природни фактори, които влияят положително или отрицателно върху лечението и здравето.

- Проучени са мотивацията, удовлетвореността от участие на студентите в проектна научноизследователска дейност, а също и доказване на необходимостта от активни стратегии по посока стимулиране на научноизследователската активност. Установени са факторите, които мотивират студентите. Базираната на доказателства практика е подход за решаване на проблеми при оказване на здравни грижи и същевременно помага за реализиране на една от основните функции на съвременната медицинска сестра – да пропагандира промоция на здраве.
- Отправени са конкретни препоръки за повишаване качеството на обучение на студентите с медицински специалности.

Практико-приложни приноси

- С изцяло практико-приложен приносен характер е направеният анализ на професионалното ориентиране и мотивацията за избор на професията „Медицинска сестра“ сред 220 студенти от ЮЗУ „Н. Рилски“ – Благоевград за периода 2018-2023 г., като са представени демографските характеристики на студентите и водещите мотиви за избор на професията.
- Разработено и внедрено в практиката е модулно обучение за базови наставници на студенти от специалности „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ в лечебните заведения след реализиране на научно-изследователски проект на ЮЗУ „Н. Рилски“. Доказване на значимостта на връзката студент – базов наставник, студент – академичен наставник в практическото обучение. Разработена и приложена е модулна учебна програма за базови наставници.
- Създадена е безопасна учебна среда за студентите чрез интеграция на клинични симулации и формираща обратна връзка.
- Изследвани и установени са факторите, които влияят на подготовката и качеството на спешната медицинска помощ при инциденти с масовост на пострадалите. Детайлно проучени са факторите, затрудняващи професионалната дейност на работещите в спешни отделения медицински специалисти и са отправени препоръки за подобряване условията на труд.

- Направен е многофакторен анализ за идентифициране на риска от падане, при възрастни и стари хора, потребители на дългосрочни здравни грижи в област Благоевград. Изработеният инструмент за оценка на риска от падане, базиращ се на стандартите на Американската медицинска асоциация за сестрински грижи за сестринска диагноза „Риск от падане“, има висока прогнозна стойност и се приложи в рамките на една година сред потребители на социалната услуга и членове на техните семейства.
- Проучени са здравно-социалните проблеми на възрастните и стари хора и са отправени практико-приложни препоръки за подобряване качеството на живот и здравето обслужване на възрастни и стари хора, живеещи сами или със семейството си.

Като обобщение в представените учебници и учебни помагала могат да се отбележат следните сериозни приноси: силна практическа насоченост, съответствие със съвременните форми на обучение, съответствие с изискванията за необходимите компетенции на специалистите по здравни грижи, фокус към мотивацията и етичните аспекти на професията, с което авторката представя не само необходимите факти, но внася и позитивните емоционални аспекти на ученето по принцип, но и в частност ученето в тази много алтруистична и ценна за хората професия на медицинската сестра.

3. Цитиране от други автори.

Доц. д-р Дойновска представя за своето участие в конкурса следните цитирания:

- общо 126 цитирания
- 96 цитирания в български списания
- 33 цитирания в чужди издания Scopus (9), Web of Science (9)
- 15 цитирания в други чуждестранни свободно достъпни източници онлайн.

В обобщение, кандидатката представя достатъчен брой цитирания за конкурса, като всички от тях са свързани с публикации по темата на конкурса.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката.

Доц. д-р Росица Дойновска е участвала в 15 проекта - образователни и научно-изследователски. Тя е била ръководител на четири проекта и академичен наставник на над 20 студента в два от образователните проекти.

Всички проекти, които са представени в конкурса с областта на обучението на специалисти в медицински професии.

В обобщение, доц. д-р Росица Дойновска представя участие в голям брой проекти, образователни и изследователски свързани с областта на конкурса.

III. Учебна и преподавателска дейност

Доц. д-р Дойновска е преподавател с дълъг стаж в ЮЗУ „Н. Рилски“. Тя има над 10 години преподавателски стаж със следните дейности:

- лекционни курсове по 12 учебни дисциплини, 8 задължителни и 4 избираеми на студенти с ОКС „бакалавър“
- семестриални изпити на студенти от специалности „Медицинска сестра“ и „Акушерка“.
- 5 задължителни лекционни курсове и семестриални изпити на студенти с ОКС „магистър“ по специалностите „Здравен мениджмънт“ и „Управление на здравните грижи“.
- председатели и член на комисии за държавен изпит на студенти от специалности „Медицинска сестра“, „Акушерка“ с ОКС „бакалавър“ и на студенти от специалност „Управление на здравните грижи“ с ОКС „магистър“.

Доц. д-р Росица Дойновска провежда общообразователен курс за знания на тема „Човешкото здраве“ от академичната 2023/ 2024 година в НБУ .

Доц. д-р Дойновска е научен ръководител, на успешно защитил докторант по докторска програма „Управление на здравните грижи“, и на двама редовни докторанти по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (социално-културна сфера)“, един от които е отчислен с право на защита.

Тя е научен ръководител е на осем успешно защитили дипломанта придобили ОКС „магистър“ по специалностите „Здравен мениджмънт“ и „Управление на здравните грижи“.

Доц. д-р Дойновска има множество съвместни научни публикации със студенти и докторанти.

Доц. д-р Дойновска е реализирала преподавателски мобилности по програма “Еразъм+” – Италия, Албания и Сърбия. Тя притежава сертификати за продължаващо образование от съсловната организация.

Доц. д-р Росица Дойновска представя впечатляващ запис от преподавателски активности свързани с лекционни часове, практически занимания, научно ръководство на бакалаври, магистри и докторанти, преподавателска мобилност, както и резултати от съвместни активности със студенти.

IV. Административна и обществена дейност

Доц. д-р Дойновска е член на следните професионални организации:

- редовен член на Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи (БАПЗГ)
- Българска асоциация по обществено здраве
- Съюз на учените в България
- Национално сдружение по превантивна медицина

Доц. д-р Дойновска е член на редакционната колегия на списание „Здравни грижи“, член на издателския съвет на ЮЗУ „Н. Рилски“, област на висшето образование Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.5. Здравни грижи, член на Научния консултативен съвет като рецензент на списание BALKAN Military Medical Review – official Journal of Balkan Military Medical Committee - 2014 – 2016 г.

Председател е на Университетската комисия по академична етика на ЮЗУ „Н. Рилски“.

Доц. д-р Дойновска е член следните академични комисии

- Академичен съвет на ЮЗУ „Н. Рилски“
- Факултетен съвет на Факултет „Обществено здраве, здравни грижи и спорт“
- Учебно-методическия съвет към Университетската комисия по качество на образованието в ЮЗУ „Н. Рилски“.

Доц. д-р Дойновска е ръководител на катедра „Здравни грижи“, заместник-декан по образователните дейности, акредитация и качество на Факултет „Обществено здраве, здравни грижи и спорт“.

Доц. д-р Дойновска е заемала следните длъжности и е получила награди за следните заслуги

- Председател на дружеството на БАПЗГ във ВМА-София за периода 2010 -2015 г.
- Грамоти за заслуги в областта на здравните грижи и „Професионалист на годината“ в категория „Ръководител по здравни грижи“ във ВМА – 2007 г., 2009 г., 2010 г., 2013 г.
- Грамота за принос в развитието на сестринството и професионална квалификация над изискваното регламентирано ниво в категория „Ръководител по здравни грижи“ за доказан професионализъм от РК-София на БАПЗГ за 2012 г.
- Грамота от БАПЗГ за първо място на национално ниво в категория „Ръководител по здравни грижи 2012 – старша медицинска сестра“.
- Грамота за първо място в Националното студентско състезание „Учим, за да помагаме“ – отбор „Медицински сестри“ – ЮЗУ „Н. Рилски“, ръководител на отбора, 2024 г.

V. Лични впечатления от кандидата

Личните ми впечатления от доц. д-р Росица Дойновска са, че тя е изключителен професионалист, чувствителен, както към задълженията и ангажиментите на трудната професия на медицинската сестра, така и към етичните аспекти, моралните концепции на ролята на здравния специалист и позицията на медицинската сестра в процеса на комуникацията с пациента.

Доц. д-р Росица Дойновска поставя силен акцент върху мотивацията на младите хора за професията и търси нови подходи към връзка със студентите, за да се открият нови методи за привличане на морални, честни и посветени на професията нови специалисти.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Като препоръка бих отбелязала да се постави повече акцент на научно-изследователската работа със студенти и докторанти, за да се изготвят продукти – проекти, публикации в областта на здравните грижи.

Заклучение

Моята оценка на академичната дейност на доц. д-р Росица Дойновска е изцяло положителна. Категорично препоръчвам на Академичния съвет на НБУ да избере доц. д-р Росица Дойновска за професор в ПН 7.4. Обществено здраве.

Дата 25.07.2024

Подпис доц. д-р Маргарита Станкова